

УДК 378.016

Салмакеева Н.Ж., Мамбеталиева А.М.

С.Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университети

**ЧЕТ ТИЛИН ОКУТУУДА СТУДЕНТТЕРДИН ӨЗДҮК ИШИН
АТКАРУУСУНДА ИНТЕРНЕТТЕГИ МААЛЫМАТТЫК
РЕСУРСТАРДЫН КОЛДОНУЛУШУ**

Бул макалада чет тилин окутууда студенттердин өздүк ишин аткаруусунда Интернеттеги маалыматтык ресурстардын колдонуунун артыкчылыктары жана кемчиликтери тууралуу маселелер каралат.

Студенттин өздүк иши – студенттердин окутуучунун методикалык жетектөөсү алдында, бирок анын катышуусуз берилген тапшырма боюнча пландалган иши. Студенттер өздүк ишин аткарууда керектүү маалыматтарды ар түрдүү булактардан алышат, бирок азыркы техникалык прогресстин мезгилинде алар көпчүлүк учурда Интернеттин глобалдык тармактарынын маалыматтык ресурстарына кайрылышат. Интернет ресурстарын пайдалануу деп дүйнө жүзүндөгү жүз миңдеген басылмаларды пайдаланууну түшүнсөк болот. Бирок окутуучунун профессионалдык педагогикалык ишмердүүлүгүндө студенттердин Интернет ресурстарынан пайдалануусунун кемчилиги катары студенттин өздүк ишин текшерип баалоодо плагиат маселеси туулат. Ошол себептен азыркы учурда окутуу процессинде, анын ичинде чет тилин окутууда Интернеттин маалыматтык ресурстарын пайдалануу жана өздөштүрүү актуалдуу проблемалардын бири болуп саналат, ал эми изилдөөнүн темасы боюнча студенттин өздүк ишин уюштурууда Интернеттин маалымат ресурстары жана аспектилери толук анализделип иштелип чыга элек.

Технологиянын жогорку деңгээлде өнүгүү доорунда жана маалыматтын көп кырдуу жайылышы менен студенттерге ушул чоң мүмкүнчүлүктү туура колдонууга көмөк көрсөтүү, өздүк ишти аткаруу боюнча эффективдүү жана кызыктыруучу иштерге багыт алууга үйрөтүү, тапшырманы жеке аткарууга жол көрсөтүү. Маалыматтык технология интерактивдүүлүк принцибинин жана окутуу процессинин негизинде катышуучулардын чыгармачылык ачык маалыматтык мейкиндигин түзүүгө мүмкүнчүлүк берет. Ошол себептен студенттердин өздүк ишин ишке ашыруу концепциясында мультимедиялык технологиянын жана Интернет булактарынын активдүү колдонулушу менен төмөнкү маселелерди аткарууга шарт түзүлөт:

- 1) окутуу процессин оптималдаштыруу;
- 2) чет тилин окутуудагы сапатты жогорулатуу;
- 3) чет тилин алып жүрүүчүлөр менен баарлашууга мүмкүнчүлүк түзүү;
- 4) студенттердин чет тилин үйрөнүүгө болгон мотивин жогорулатуу;
- 5) жаңы маалымат алууга жана аларды баалоо, анализдөө көндүмдөрүн үйрөнүүгө мүмкүнчүлүк түзүү.

С.В.Титова белгилегендей, интерактивдүү мүмкүнчүлүктөр жана мультимедиялык технологиялар, маалыматтык технологияны колдонуу менен окутуу жеке мүнөздөмөгө ээ болуп саналат [5]. Мындан сырткары, студенттердин компьютер менен иштөөсүнүн артыкчылыктарына төмөнкүлөр кирет: керектүү материалдын тез табылышы, убакыттын аз сарпталышы, окуу материалдардын интерактивдүү формада аткарылышы жана башкалар. Студент өздүк компьютеринде өз алдынча берилген тапшырманын үстүндө иштин мазмунунан четтебей иштөөгө аракет кылат жана өз ишин текшерүүгө мүмкүндүк алат. Ошондой эле студенттер өз алдынча жогорку деңгээлде аткарууда окутуучулардын жана группада бирге окуган студенттердин терс эмоциялык таасирине кабылбайт.

Я. Кражканын ою боюнча, аутентикалык веб-материалдар студенттердин башка өлкөнүн билим булактары жана маданияты туураалуу маалыматка ээ болуусун

камсыздайт: “Маалыматтык технологияны колдонуу студенттердин социо-маданий таанып-билүүчүлүк билимин жогорулатат жана эч кандай материалдык каражат коротпостон башка өлкөнүн маданияты, жашоо-шарты менен таанышууга мүмкүнчүлүк берет”. Интернет ресурстарынын базасынын негизинде издөө тапшырмаларын аткаруу үчүн студенттер жана окутуучулар Интернеттин маалыматтык жана коммуникациялык кызматынан пайдаланышат. Окутуучу белгилүү бир тапшырманы, суроолордун тизмегин түзүп берет жана берилген тапшырманы эффективдүү аткаруу механизмдин сунуштайт. Чет тилин өздөштүрүү деңгээли жана Интернет менен компьютерде иштөө жөндөмдүүлүгүн эске алуу менен, тапшырманын түрүнө карата аны аткаруу технологиясы ар башка болушу мүмкүн. Мисалы, эң жөнөкөй тапшырма – Hotlist (керектүү тизме). Бул ыкмада эки жол менен иштөөгө болот: 1) окутуучу тема боюнча маселе туудурган суроолорду түзөт жана ошол тема тууралуу керектүү маалыматтарды таба ала турган сайттардын тизмесин студенттерге берет; 2) окутуучу сунушталган тема боюнча студенттерге өздөрүнө керектүү сайттардын тизмесин түзүү тапшырмасын берет. Жыйынтыгын презентациялоону электрондук дарек аркылуу окутуучуга жөнөтүү менен жазуу түрүндө же аудиторияда сабак учурунда оозеки формада ишке ашырууга болот. Интернет ресурстарын жана кызматтарын пайдалануунун негизинде мындай жол менен окутуу процессинде студенттин өздүк ишин уюштуруунун көптөгөн артыкчылыктары бар. Жаңы информациялык технологиялар тармактан маалымат издөө (маалымат издөөчү системаларды, автоматташтырылган китепкана ресурстарын, электрондук журналдарды жана китептерди пайдалануу), тармакта диалог уюштуруу (синхрондук телеконференция жана электрондук почталарды пайдалануу) жана тематикалык веб-баракчаларды түзүү (html-редакторлорду, веб-браузерлерди, графикалык редакторлорду пайдалануу) үчүн колдонулат.

Маалымат издөө, реферат жазуу, тема боюнча сайтка рецензия жазуу, берилген тема боюнча тармактагы рефератты анализдөө жана баалоо, өзүнүн вариантын жазуу, колдонулган адабияттардын тизмесин түзүү, тема боюнча доклад даярдоо, тема боюнча талкууга даярданууну камтыйт.

Тармактагы диалог өтүлгөн же өтүлө турган лекцияны талкуулоо, башка группалардын же ЖОЖдордун студенттери жана окутуучулары менен иликтеп жаткан тема боюнча чатта баарлашууну камтыйт.

Веб-баракчаларды түзүүдө аткарылган рефераттарды жана рецензияларды курска тиешелүү сайтка жайгаштыруу, берилген тема боюнча студенттердин рейтингин түзүү, тема боюнча колдонулган адабияттардын тизмесин жарыялоо, чакан топтордо жеке тематикалык веб-баракчаларды түзүү, тема менен иштөө үчүн веб-квесттерди түзүү жана курска тиешелүү сайттарга жайгаштырууну камтыйт.

Веб-квест берилген тапшырманы аткаруу үчүн студент көрсөтүлгөн тармактагы дарек боюнча маалымат издей ала турган атайын уюштурулган изилдөө ишмердүүлүгүнүн түрү болуп саналат. Алар студенттердин убактысын туура пайдалануу, алынган материалдарды практикалык максатта колдонуу жана сынчыл ой жүгүртүү көндүмдөрүн, анализ, синтез жана баалоо маалыматтарын өнүктүрүү үчүн түзүлөт. Ишмердүүлүктүн бул түрү 1995-жылы Сан-Диего мамлекеттик университетинин изилдөөчүлөрү Берни Додж жана Том Марч тарабынан иштелип чыккан. Берилген тапшырма натыйжалуу аткарылыш үчүн веб-квест (атайын түзүлгөн веб-баракча) төмөнкү бөлүктөрдү камтышы зарыл:

1. Киришүү, мында аткаруу мөөнөтү көрсөтүлөт.
2. Студенттер аткара ала турган кызыктуу тапшырма.
3. Тапшырманы аткарууга керек болгон тармактын ресурстарына шилтемелердин топтому. Кээ бир ресурстар (бирок бардыгы эмес) студенттер материалдарды жүктөөсүн жеңилдетүү үчүн берилген веб-квесттин сайтына көчүрүлүшү мүмкүн. Көрсөтүлгөн ресурстар веб-баракчаларга, эксперттердин электрондук даректерине же тематикалык

чаттарга, китептерге жана башка материалдарга карата шилтемелерди камтууга тийиш. Көрсөтүлгөн так даректер менен иштөө студенттердин өздүк ишин аткарууда убакытты үнөмдөөгө шарт түзөт.

4. Ишти аткаруу процессинин сүрөттөлүшү. Ал так мөөнөттү көрсөтүү менен этаптарга бөлүштүрүлүшү керек.

5. Алынган маалыматтарды кайрадан иштеп чыгуу боюнча айрым түшүндүрмөлөр: багыт берүүчү суроолор, себеп иликтөө диаграммасы.

6. Корутунду, мында берилген тапшырманы аткарууда студенттер эмнеге үйрөндү, кандай жол менен алган тажрыйбаны башка чөйрөдө пайдалануунун жолдору камтылууга тийиш.

Веб-квесттер кыска мөөнөттүк жана узак мөөнөттүк болот. Кыска мөөнөттүк долбоорлордун максаты - алган билимдин өздүк билим системасына интеграцияланышын камсыздоо. Кыска мөөнөттөгү веб-квесттер менен иштөө бирден үчкө чейинки сеансты талап кылат. Узак мөөнөттүк веб-квесттер түшүнүктөрдү тактоого жана кеңейтүүгө багытталган. Мында иштөөнүн жыйынтыгында студент алган билимге терең анализ жүргүзүүнү билүүгө жана берилген тема боюнча алынган материалдардан тапшырмаларды жана суроолорду түзүүнү билүүгө тийиш. Узак мөөнөттүк веб-квесттер менен иштөө бир жумадан эки айга чейин созулат. Веб-квесттер чакан группалар менен иштөөгө ылайык. Аларды аткарууда студенттерге кошумча мотив берүү максатында ролдорду сунуштап (мисалы, окумуштуу, журналист, архитектор ж.б.), ошого жараша иш жүргүзүү керек. Мисалы, журналист студент билим алып жаткан окуу жайдагы акыркы жаңылыктар тууралуу жаңы маалыматтарды башка катышуучуларга (башка студенттерге) жөнөтүшү мүмкүн.

Веб-квесттер бир гана предметке же бир нече предметке (предмет аралык) тиешелүү болушу мүмкүн. Изилдөөчүлөр белгилегендей, предмет аралык болгондо иш натыйжалуураак болот. Веб-квесттердин формалары ар түрдүү болушу мүмкүн. Алардын белгилүүлөрү төмөнкүлөр:

- Берилген тема боюнча база түзүү. Гипершилтемелер менен ары-бери жылуу үчүн микродүйнө түзүү. Интерактивдүү аңгеме жазуу (бүтпөгөн, аягы жок аңгемени өз варианты менен улантуу). Кандайдыр бир татаал маселеге анализ берген документ түзүү.

- Виртуалдык каарман менен on-line маек. Студент тарабынан каарман тууралуу суроолор жана жооптор иштелип чыгат. Ал каарман саясий ишмер, адабий каарман, белгилүү окумуштуу ж.б. болушу мүмкүн. Иштин бул вариантын студенттердин чакан топторуна сунуштоого болот, жыйынтыгында калган студенттер жана окутуучу биргеликте аткарылган ишке баалоо жүргүзөт.

Бул макаладан төмөнкүдөй тыянак чыгарууга болот: студенттердин өздүк ишин аткарууда Интернеттеги маалыматтык ресурстардан пайдалануусунун кемчиликтерине караганда артыкчылыктары басымдуулук кылат.

Адабияттар:

1. Бахтин Н.П. Применение современных технических средств в системе самостоятельной работы студентов. /Теория и практика применения ТСО и ЭВМ в средней и высшей школе. - Калуга: Калуга-пресс, 2005.

2. Плагов И.М., Парубочая Т.И. Пути совершенствования самостоятельной работы студентов. Учебное пособие. -Челябинск: ЧГПИ, 2000.

3. Саввина А.А. Проблемы защиты интеллектуальной собственности в сети Интернет. //Адвокат, 2004, № 6.

4. Стринкевич Д. Активизация самостоятельной работы студентов средствами Интернет-ресурсовhttp://student.bestfinds.ru/psychology/psychology-referat_4149.php

5. Титова С.В. Ресурсы и службы Интернета в преподавании иностранных языков. -М: Изд-во МГУ, 2003.

6. Тюков А.А. Проблемные задания в профессиональной подготовке студентов. /Проблемное

обучение в ВУЗе. -М.: Знание, 1986.

7. Филиппов В.М. Об активизации самостоятельной работы студентов высших учебных заведений. //Высшее образование. 2003, № 2.